ITALO RONDINELLA

Pep Montes, director del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA)

«Si perdem la perspectiva de la innovació perdem l'essència dels ateneus»

Quatre anys com a gerent de l'Ateneu Barcelonès avalen Pep Montes com a expert en la renovació del món ateneístic. Ara, com a director del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA), és conscient del potencial que poden tenir els ateneus com a mediadors entre el món cultural i la societat.

Aquesta entrevista s'ha dut a terme a l'Ateneu Barcelonès per Vicenç Rabadán.

Com es podria definir la cultura professional a Catalunya tenint en compte la dicotomia entre cultura popular i tradicional, i cultura elitista o d'avantguarda, i quin paper juga el CoNCA en la potenciació de la cultura professionalitzada?
La paraula cultura admet molts matisos. Parlar de cultura professionalitzada és parlar de viabilitat de projectes, de la gestió que fa possibles els projectes. En l'entorn socioeconòmic actual és difícil trobar un projecte cultural o artístic viable sense gestió professionalitzada, senzillament perquè els mercats i espais en què competeix gairebé ho exigeixen. La dificultat en cultura és que sovint l'home o la dona de cultura assumeixen els dos papers, el dels continguts culturals i artístics, i el de la gestió. Són papers perfectament delimitats en els sectors econòmics, però en cultura es barregen perquè hi ha por que l'essència del projecte cultural es dilueixi, i això provoca errades molt gruixudes. I l'accepció més clara de cultura professionalitzada és la dels gestors culturals, gent que no produeix continguts, sinó especialistes a gestionar-los.

«Un projecte cultural artístic és inviable sense gestió professional i si compta només amb subvencions públiques»

Parlant dels ateneus com a lloc de confluència entre cultura tradicional i avantguardista (un paper potser oblidat actualment), com es pot mantenir el paper innovador dels ateneus en un marc de professionalització dels projectes i de la gestió?
Deixant la història al seu lloc, una idea que pot ser polèmica. En els temps d'eclosió de les entitats ateneístiques, eren innovadores en molts aspectes i continguts, eren porta d'entrada de noves tendències, idees i debats. Moltes vegades, les entitats actuals idealitzen el passat i sembla que el que hem de fer ara és el mateix que es feia fa un segle. Això és trair l'esperit ateneístic perquè no innovem... La gràcia dels ateneus és que són uns espais per a gent amb noves idees en els camps polític, econòmic, social, científic... Si perdem aquesta perspectiva perdem l'essència dels ateneus. La primera clau per a mantenir la modernitat és que estiguin al dia i oberts a l'entorn més immediat.

Una via de renovació, en el sentit de mantenir el seu esperit, seria la professionalització de la gestió, i fins i tot d'activitats culturals?
És que va lligat. Jo separaria continguts de mitjans. La gestió és un mitjà per aconseguir unes finalitats, que has de tenir clares per optar per un mitjà o un altre. Que hi hagi gestió professionalitzada és condició *sine qua non*... Ja en parlarem de si tenim prou recursos per fer-ho bé. Cal definir clarament l'objectiu en primer lloc; després, cal orientar els recursos amb una gestió eficaç que ha de ser inevitablement professional. El terreny difícil de delimitar no és la figura d'un gerent o del personal administratiu, sinó què passa amb els membres de la junta directiva, o amb els socis que organitzen coses... No hi ha un model ideal, però hi ha d'haver una necessària tensió entre els dos pols, i la gràcia és que en cada moment cada pol tingui el pes que li pertoca. A vegades, el que he sentit és que el gerent o l'estructura administrativa tenen massa poder de decisió, i això fa por. Però penso que és un enfocament equivocat: una estructura forta de gestió dóna més poder als que dirigeixen l'entitat, que sempre han de marcar els criteris.

Moltes vegades ens fixem en els grans ateneus, com l'Ateneu Barcelonès, però és factible la renovació en ateneus modestos, de barri o de poble? I quina vinculació poden tenir amb els ajuntaments compartint la dinamització cultural?
Quan ens fixem en les grans entitats hem de tenir en compte la seva singularitat, però qualsevol ateneu pot tenir un paper clau en el seu entorn i en la seva dimensió. Però tenen un competidor molt dur, que no tenien quan es va desenvolupar el moviment ateneístic. En la mesura que l'administració pública cobreix les necessitats culturals, una part de la tasca dels ateneus es posa en qüestió. L'administració hauria d'intentar no competir amb els ateneus perquè té tot l'avantatge del món, els pot fer tancar a base de contraprogramar. Però l'ateneu ha de ser conscient del context i que només pot oferir uns serveis públics en col·laboració

«Una estructura forta de gestió dóna més poder als que dirigeixen l'entitat, que sempre han de marcar els criteris»

amb l'administració o per suplència en cas que aquesta consideri que no els ha d'assumir. Però allò que els farà rellevant i tenir un futur serà que siguin capaços de pensar un nou paper...

La pregunta òbvia és quin pot ser aquest paper, però també amb quins recursos haurien de comptar, perquè molts ateneus amb prou feines poden mantenir el seu patrimoni.

L'equipament de què disposen molts ateneus és un arma de doble tall. Durant molt de temps ha estat la garantia de la seva pervivència i de les seves activitats, però en un altre sentit és una hipoteca perquè mai el tens al dia, són edificis antics, amb mancances estructurals i, sobretot, no han estat concebuts per a la gestió moderna. Un aspecte bàsic és la funcionalitat dels espais, i la seva transformació pot portar al col·lapse de l'entitat. S'ha de trobar un equilibri, i la clau, en part, està en el finançament privat. Hi ha d'haver recursos propis amb activitats i socis; també aportacions públiques, sense les quals és inviable mantenir-se; i la tercera pota és el finançament privat. Parlar d'això en temps de crisi és difícil, però les crisis també replantegen coses.

S'ha de fer fora la por a veure compromesa la pròpia independència de gestió, i per això els recursos propis han de ser d'un 60% com a mínim, i, sobretot, tenir clars els objectius, perquè això et lliura de caure en servilismes amb l'administració o amb els patrocinadors privats.

ITALO RONDINELLA

A les subvencions que distribueix el CoNCA per a la creació artística i cultural s'han presentat ateneus o creadors vinculats al món ateneístic?
El que hi ha són projectes artístics vinculats a un equipament, i aquest pot tenir relació amb un ateneu, però no és habitual. Actualment, el desenvolupament de projectes artístics significa disposar d'espais i recursos adequats, i el que es treballa molt són els espais de creació que requereixen ser pensats per a la creació. Les polítiques de suport a la creació s'adrecen a projectes professionals, perquè, com deia abans, es considera que un projecte cultural artístic és inviable sense gestió professional i si compta només amb subvencions públiques.

Però hi ha un tipus d'activitat cultural que està més lligada a la dinàmica social, sense pretensió professional, i això s'ha de poder potenciar, però les vies són els ajuntaments o àmbits de promoció de polítiques socials. El CoNCA ajuda de manera indirecta, i aquí poden tenir un paper interessant els ateneus: nosaltres parlem d'alfabetització artística, que consistiria en el domini dels llenguatges artístics per part de diversos sectors socials. El sistema educatiu és el canal més clar, però també els ateneus, que poden fer tallers o activitats similars, sempre a càrrec de professionals reconeguts.

«Quan parlem d'alfabetització artística, el sistema educatiu és el canal més clar, però també els ateneus»

Hi hauria alguna via de vinculació entre el CoNCA i el món ateneístic afegida a la que s'acaba d'exposar?
L'extensió en el territori. El CoNCA ha de vetllar per aquesta universalització de l'accés a la cultura, no només de tothom, sinó de tots els territoris. Els ateneus són una xarxa d'equipaments molt important. Per què no podem trobar una via de col·laboració per transmetre missatge en el camp de la creació artística i la difusió cultural a través dels ateneus escampats pel territori? S'han mantingut contactes amb la FAC i és una via factible de col·laboració perquè hi ha un interès mutu molt clar.

ITALO RONDINELLA